

Török Sándor:

Halhatatlanok és járókelők

1. A VÉGEN az egész ügy társasjáték jellegű lett, elmondom, hogyan kell játszani és hogyan kezdődött.

Az Apponyi-téren várok valakit és nem jön. Tizenkét óra múlt öt perccel, délre beszéltük meg, innen együtt kell még mennünk elég messzire s ha sokáig késik, nem jutok vissza rendes időre ebédhez. Bosszant. Még eltelik öt perc. Na, még várok ötöt s itt hagyom. De ez az utolsó öt már nagyon unalmas. Idegesítően unalmas.

Idegorvosok is ajánlják, hogy ha az ember telefonra vár, legjobb, ha, míg az illető jön, játszik valamivel, például firkál. Valami ehhez hasonlót kellene csinálni. Ilyen hosszú öt percem régen nem volt. A Verbőczy-szobor előtt állok. Megvan! Utánajárok, ki volt Verbőczy? Csak kellő komolyság kell hozzá és valami szentistvánapos, vidékies érdeklődő színezet.

Az 53-as villamosról leugrik egy aktatás-kás uriember és erre jön. Ez jó lesz. Igen rendes ember, semmi különösebb nincsen rajta, úgy első látásra pénzbeszedő, vagy más ilyesmi lehet.

— Bocsánat — így kell megszólítani, káplaplevé, illedelmesen —, bocsánat, egy pillanat. Kérem, lenne olyan szives megmondani, hogy kit ábrázol ez a szobor?

A pénzbeszedő meghökken, megáll, körül-ményesen áteszi a táskát a másik hóna alá, szemüveget vesz elő, elolvassa a szobor oldalán a feliratot és azt mondja:

— Bizonyos Verbőczy.

— Na, igen, ezt tudom. De ki volt, kérem szépen?

— Ja? Hát valami nagyon nagy ember lehetett. Sajnos — mondja igen becsületesen —, közelebbit nem tudok róla. Tessék megkérdezni talán a rendőrtől. — Még egy kicsit nézegeti a szobrot s úgy hang nélkül, hümmögve rázza a fejét, mint aki azt mondja, érdekes, hogy itt áll ez a szobor... s még egyszer megbiztat — tessék csak a rendőrhöz fordulni.

— Köszönöm.

Elmegy.

A következő ember, aki belébotlik, öreg ur. Nagyon kedves, derék öreg ur s úgy tudja, hogy Verbőczyt a tatárok lefejeztették. Előbb azonban nagyon megkínózták, rettenetes, hogy mit műveltek vele — azt mondja —, tüzes trónon megégették, úgy emlékszem... — gondolkodik — és égő koronát tettek a fejére s még akkor is azt kiabálta, hogy éljen a szabadság.

A lelkes öreg ur még sokáig nézi a szobrot, de egyéb nem jut eszébe róla. Ami eszébe jut, az egy mondás valami hazafias darabból és némi halvány emlékezés Dózsa Györgyre. Ez kevés. Még négy embert kérdezek meg. Kettő rövid nem tudommal felel, egy ismét a rendőrhöz küld, a negyedik azonban mond egyet s mást, aminek köze van Verbőczyhez, aztán egyszerre rátalálva azt mondja: *hármás könyv*. Még gondolkozik és utánaeszi: *tripartitum*. Aztán elmegy és még morog, *tripartitum, tripartitum...*

Közben félely lesz és már régen elmehetnék, de most már játszunk tovább. Megkérdek egy ugynevezett rosszul öltözött fiatal embert, aki azután egészen folyamatosan és egyre lelkesebb modorban egész előadást tart Verbőczy életjáról és munkásságáról.

— Kérem — azt mondja —, sajnós, ezt így lehetetlen. Ugyebár, csak így, ilyen hirtelen, nem, nem. *Ehhez Önnek ismernie kellene a Mohácsot megelőző időket, legalább hozzávetőleges pontossággal.*

Ezekután már kölcsönös bemutatkozás következik, melynek során kiderül, hogy a fiatalember természetesen se nem történész, se nem jogász, hanem *tisztviselő a gázműveknél s mint mondja: imádom a történelmet, imádom!*

2.

IGY kezdődött a társasjáték, melyben az a jó, hogy partnernek alkalmas minden járókelő s most már rendre ezen a héten játszok néhány partit, de többé ilyenféle fiatalemberekre nem akadok. Hasonlóra is alig. Szabatos választ még csak egyetlen egyet kaptam, a Dunaparton, a *Petőfi-szobor*

előtt, az *őrszemes rendőrtől*. Azonkívül még jó rendőr is, mert a kérdésre, hogy ki ez az ur, aki esküre emelt kézzel álldogál itten, gyanúsán végigmért és azt mondja:

— Ne tessék ugratni.

Miután meggyőzőm, hogy ugratásról szó sincs és igenis szeretnék valami közelebbit tudni a szoborról, azt mondja nagyon tárgyilagosan:

— Ez a szobor Petőfi Sándort ábrázolja. Költő volt és szabadsághős. 1849-ben eltűnt a segesvári csatában, nyilván hősihalált halt.

— Köszönöm.

— Kérem.

De még sokáig néz utánam.

Ellenben a *Pázmány-szobor* körül már némi vita támad. Informátorom, egy hordár állítása szerint, Pázmány alapította a klinikákat.

— Az egyetemet, — mondja egy rikkanos.

— Na, jó, az egyetemet! Az csak később lett — mondja a hordár —, előbb a klinikákat építtette fel, *a saját költségén*. — Ezen kicsit vitatkoznak és a rikkanos azt mondja, nem hiszi, hogy katolikus pap volt, mert katolikus pap nem visel szakállt.

— De akkor viseltek szakállt a katolikus papok, — mondja egy újonnan érkező ur. — BiBOROS volt és majdnem pápa lett. Ő volt az egyetlen magyar, aki szinte, de szinte pápa lett. El is ment Rómába, a választásra, de elgáncsolták, pedig az nagyon jó lett volna.

Az illető ur nyilván *Bakócz Tamás*-ról hallott valamit.

3.

AZ *Erzsébet-téren* a koraőszi vékony kis napon, mamák, kisasszonyok és pesztonkák felügyelete alatt gyerekek szaladgálnak. A *Semmelweis-szobor* előtt egy utcaseprő vadászik sárga levelekre. Megállok a szobor előtt és nézem. Erre ő is nézi. Mire megkérdelem:

— Ki ez?

— Ez? — s belép a füre, neki szabad. Közelebről megnézi. — Ez valami meseirő volt. Azért tették ide, mert itt sok a gyerek. — Nagyon nézi a szobrot s megnyugtat. — Már nagyon régen itt van. Talán ötven esztendeje is elmúlt. Már meghal! az illető ur.

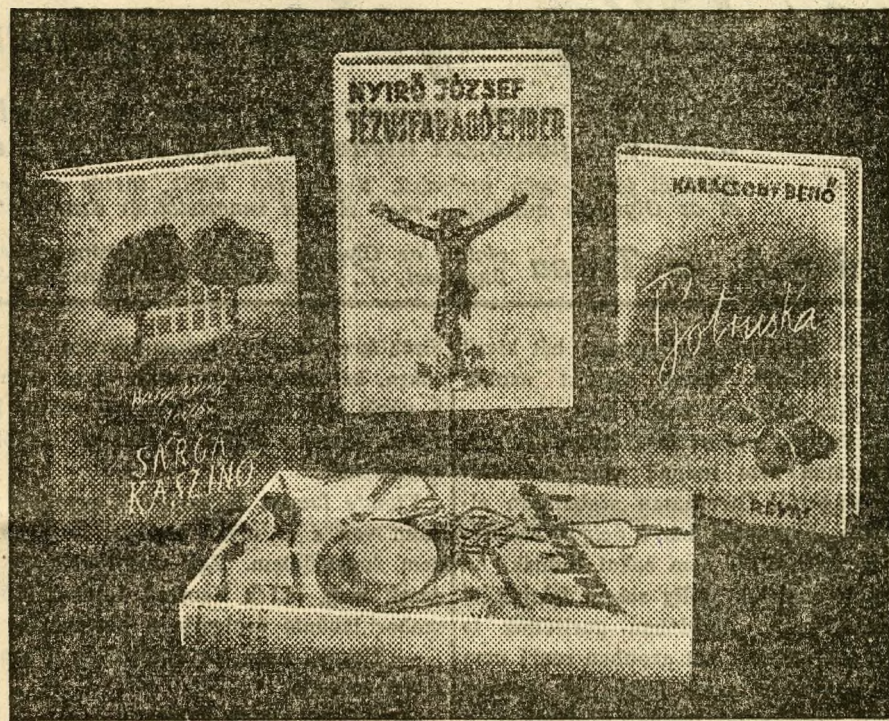
Hogy nagyon vizsgáljuk a szobrot, négy-öt gyerek is odajön s a négy-öt gyerek után három-négy mama, meg kisasszony. Nagy általánosságban elfogadják az utcaseprő magyarázatát, hogy az öreg ur meséket írt. Egy kis cseléd tudni véli, hogy „*ő csinálta a Hősehétkét, meg a János vitét*“. Ez kedves. A feliratot nem nézi meg senki. Egy mama viszont váratlanul azt mondja, hogy az öreg ur orvos volt. Ezt mindnyájan nagyon érdekesnek találják, bár nem egészen hihetőnek. A közönség véleményét az utcaseprő önti formába, így:

— Miért lett volna orvos?

4.

AZ *Andrássy-uti körönd szobrairól* igen eltérőek a vélemények. Legtöbbet tudnak *Zrinyiről*. Tíz-tizenkét emberrel tárgyalok és nagyjából a következő kép alakul ki: először is a *Zrinyiek összefolynak*, ki mit tud az egyikről, ráfogja a másikra is. Mondják, hogy *Zrinyi költő volt és küzdött a „német áfium“ ellen*, — ezt így hallom, még pedig egy fiatal lánytól, aki azt is mondja, hogy később a németek pártjára állott a törökök ellen és aztán *Abdurrahman* pasa ostromolta a várat. Egyesek szerint a vár *Mohács*. Általában azonban inkább *Szigetvárat* mondanak. Szóval, a pasa körülzárta, mire *Zrinyi* mindegyik zsebébe száz aranyat tett, kirohant a várból seregei élén, rengeteg törököt levágott, míg végül megölték. Ismét más verzió szerint élve fogták el és kerékbe-törték. Valaki azt mondja, hogy ez nem igaz, mert megszökött a fogságból és jóval később, már nagyon öreg korában, vadászaton megölte egy vadkan.

— Az az unokája volt — mondja egy fiatalember —, az más. Az a költő volt. Költő és képviselő. Ő mondta azt, hogy ten-gerre magyar, mert ő építtetett először ten-geri hajót.

K Ö N Y V E K
MELYEK RŐL BESZÉLNI FOGNAK

Pjotraska: Az erdélyi magyar szellemiség harcait egy fiatal újságíró pályájának tükrében mutatja be a legdehűsebb erdélyi író, Karácsony Benő. P 5.60. **A Jézusfaragó ember:** Ebben a műben, amelyből a Nemzeti Színházban előadásra kerülő dramatizált változat készült, a művész és az előítélet ütközik össze a kis havasi faluban. Nagy erők harcát mutatja meg benne drámai tömörséggel Nyirő József. P 5.60. **Sárga kaszinó: Lelki betegek és az élet egyéb hajótörötteinek menedékhelye,** amely sokszor helyreállítja lelki egyensúlyukat és új utat nyit az életbe. Ezt a különös kaszinót ábrázolja regényében az Idegenlégtő szerzője Nagyiványi Zoltán. P 5.60.

Kiderül az utcai konferencia során az is, hogy *Zrinyi* rettentő erős ember volt s egyszer egy nagy csata után két halott török basával a foga között táncolt, mint mondják: „a banketten“. Most már egy kicsit szégyellem magam és dühös is vagyok. De valaki még azt mondja, hogy *Zrinyi Rodostóban halt meg, ahonnan mindenféle leveleket írt egy rokonának*. Most már egyetlen bosszantó zagyvaságba folyik össze *Zrinyi, Rákóczi, Mikes Kelemen, Kossuth, Kinizsy, Szigetvár, Rodostó* és otthagytam őket, intéz-zék el egymás közt.

Pálffy Jánosról senki sem tud semmit. Nyolc embert kérdezek meg, a kilencedik úgy tudja, hogy áruló volt. Muszkavézető volt a szabadságharcban és ő juttatta bitóra az aradi tizenhármat.

Bethlen Gáborról is keveset tudnak, de egy ur mégis pártfogásába vesz és felvilágosít valamelyest arról, hogy *Bethlen Gábor: „erdélyi fejedelem volt, kérem és királynak is megválasztották, de nagyon szerény ember volt, nem fogadta el“*.

Még legtöbbet tudnak a járókelők *Bocskayról*. Bár mondják róla azt is, hogy hajduival elfoglalta Bécsot s az osztrák császár trónusán ülve, kiverte a pipáját. (Ez az anekdóta viszont *Simonyi* öbesterről szól s ha jól emlékszem nem éppen az osztrák császári trónnal kapcsolatban.)

5.

A hangulat az *Erzsébet-szobor* körül alakul ki a legmeghibtebben. Itt ugyancsak gyerekek játszanak és egyetlen kis pesztonka akad, aki nem tud egyebet, csak annyit, hogy: *Erzsébet királyné*. A többi mind tud

valamit és az *mind legenda*. S mert legenda, itt halkabban beszélnek. Vagy lehet, hogy itt én kezdtem halkabban a kérdezősködést s csak átvették. Zagyva „történelmi“ adatokat itt nem kapok. Ellenben például egy néni azt mondja, hogy a megboldogult királyné itt szeretett üldögegni a templom előtt, innen nézegette a budai hegyeket, azért tették ide a szobrot. S mert legendáról van szó, nem baj, hogy a megboldogult királyné sose ült itt a Piaristák temploma előtt. Hiszen még azt is tudják — ugyanez a néni —, hogy *Rudolf*, mikor még kicsi volt, itt játszadozott a téren és aztán később, mikor *a kis királyfi* — így mondja —, a kis királyfi meghalt, akkor járt ide a királyné „busulni“.

Egy villamosellenőr, aki egyébként érezhetően most hallja először ez a dolgot, hozzáteszi:

— Idejáromatott — mondja mesélős hangon — a Piaristák templomába. — S mert hivatalos ember, hát óvatosan hozzáteszi azért — *valószínűleg*.

A néni azonban máris hiszi, hogy idejárt, ebbe a templomba és úgy tudja, hogy a „*császári felség*“ nem nézte jó szemmel ezt a dolgot, mert félt, hogy valami baj éri, ha messze elkalandozik a Várból. De a királyné nem szerette, ha testőrök kísérik.

Erről még sokáig beszélgetünk s az a szép benne, hogy *I. Ferenc Józsefet mindig császárnak és császári felségnek* cimezik, de *Erzsébet — királyné*.

6.

A játékszenvedély nem hagy nyugodni ezekben a napokban s mert *Szent Gellért*

Az utolsó öltésig

gondos munkával készült női ruhaosztályunk valamennyi újdonsága.

Az eredeti modellektől az egyszerű, de praktikus háziruháig, izlés és ötlet jellemzik készletünket.

Szebbnél-szebb ruhák... kosziümök... b'uzok... remekbe készült kabátok, bundák várják a hölgyeket.

Szereti a szépet? ... Hozzánk jöjjön! ... Válassza ki a sok szép közül a legszebbet.

A Nagykovácsy-ruha többet nyújt az átlagnál és mégsem kerül többet!

NAGYKOVÁCSY ÜZLET